

Tim De Winter,
actief bij Vogelwerkgroep Gent+

Uilen zijn fascinerende vogels. Ze vliegen onzichtbaar. Geruisloos ook. De schrik slaat je om het weke hart als je ze plots in de schemering schimmig voorbij ziet vliegen. En dan dat geluid: de roep van uilen zit in ons collectieve middeleeuwse schrikbreintje nog altijd geprogrammeerd met een negatieve weerklank. Onheilspellend. Een omen. Een voorbode van verdoemenis en zure oprispingen.

De ene uil is de andere niet

Ze heten allemaal 'uil'. De steenuil. Bosuil. Kerkuilen, velduilen, ruigpootuilen. Het dwerguiltje, het 'extra-small'-exemplaar van de bende. Ah, en de oehoe. Het meest massieve uilebeest dat hier rondvliegt. Enkel die laatste heeft geen 'uil' in zijn naam. En als je er de Latijnse namen en de etymologie bijhaalt, zijn het plots niet meer allemaal uilen. Het zijn aparte individuen, verschillende families en gevarieerde soorten.

Klein grut

De kleinste van onze inheemse uilen (en ook de meest zeldzame) is de dwerguil. Een mini-uiltje, zowat even groot als de prooien die het vangt – voornamelijk kleine zangvogeltjes. Als je zijn Latijnse naam *Glaucidium passerinum* hoort en weet dat *Passeridae* de officiële naam is van de mussenfamilie, dan weet je ook direct hoe klein die is.

Een halve scheet groter dan de dwerguil is het steenuiltje. Niet enkel de naam van een lekker biertje, maar ook een koddig vogeltje. Het zit soms overdag open en bloot te slapen op een paaltje, muf in elkaar gedoken. Een uil met een hoge aaibaarheidsfactor dus. Officieel heet de steenuil *Athene noctua*. En dat is inderdaad de uil die de Griekse godin Athena op haar schouder meedraagt. De legende wil dat de

steenuil iedere avond rond de wereld vloog. Met priemende ogen speurde hij alles af om de godin op de hoogte te houden van wat er allemaal gebeurde. Een beetje een nieuwsdienst avant la lettre, zeg maar. En dus een teken van wijsheid. De steenuil werd trouwens in de oud-Griekse tijd ook op munten afgebeeld, zo populair was dat beest.

Net niet hetzelfde, maar het scheelt niet veel: de ruigpootuil heeft zowat hetzelfde formaat en hetzelfde uiterlijk als een steenuil, maar is heel wat zeldzamer. Straffe vogelaars weten je te zeggen dat er ergens in de Ardennen een plek is waar deze uilen nog voorkomen. De ruigpootuil heeft zijn officiële naam *Aegolius funereus* ook niet mee: de *Aegolius*-familie wordt weinig vleidend de familie van de 'krijsuilen' genoemd, en in *funereus* herkennen we het woord 'funerarium': de krijsende doods aankondiger, dus. Het is nogal wat, als bijnaam...

Griezelfilmuilen

En dan heb je de bosuil. De uil van het typische griezelfilmgeluid. Vanaf het late najaar beginnen de mannetjes naar de dames te roepen, die dan met een klaaglijk gemiauw antwoorden. De bosuilenroep wordt al eeuwen vereenzelvigd met rampspoed en verschrikkingen, en ook de Latijnse naam *Strix aluco* voorspelt niet

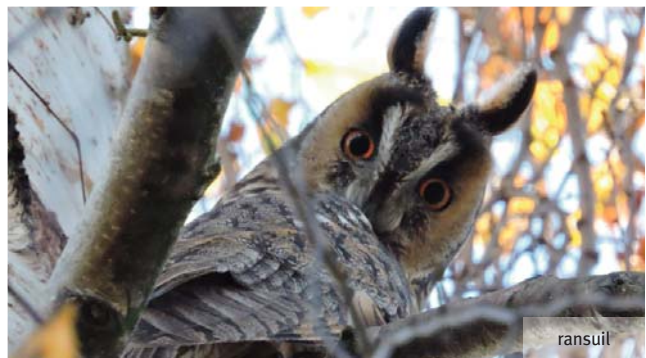
bosuil

oehoe

kerkuil

ransuil

veel goeds: ‘*strix*’ betekent zoveel als ‘heks’. Terwijl uilen bij de Grieken een pluim kregen wegens hun alwetendheid en schattig kopje, waren uilen – en vooral dan de bosuil met zijn griezeloep – bij de Romeinen het toppunt van kwaadaardigheid en onheil. Het christendom deed daar nog een schepje bovenop en verklaarde dat uilen onreine dieren en de voorbode van verwoesting en vervloeking waren. Het zal je maar overkomen.

Niet voor doetjes dus, die bosuilen. Maar dat is maar flauwe pis in vergelijking met hun bleke neef, de kerkuil. *Tyto alba* voor de vrienden. ‘*Albus*’ is wit (denk maar aan albino) en dat klopt ook geweldig. De kerkuil is een heel bleke verschijning, een spook in de nachtelijke lucht. Alleen al dat gezicht is soms voldoende om opnieuw in geesten te gaan geloven. Maar dat is nog niet alles: wie de roep van de kerkuil eens gehoord heeft, vergeet die nooit. Instant kippenvel krijg je ervan. Het geblaas, gekrijs en geschreeuw van zo’n kerkuil kruipt in je kille botten. Kerkuilen hadden tijdens de middeleeuwen een niet al te beste reputatie: als boodschapper des duivels werden ze aan schuurdeuren genageld om onheil af te weren. Ook vlermuizen kregen hetzelfde zielige lot toebedeeld.

Oorpluimen

Er zijn twee uilensoorten die van ver toch enige verwantschap met elkaar hebben: de velduil en de ransuil komen allebei uit het geslacht *Asio*. De ene heet *otus*, de andere *flammeus*. *Otus* betekent zoveel als ‘geoord’ en dat is inderdaad juist: de ransuil is een van de enige uilen met uitgesproken ‘oortjes’, of zo lijkt het toch. Het zijn enkel wat nepoorpluimen die je ziet, de echte oren zitten in de kop. Het ‘ranse’ van de ransuil betekent een sluier of ‘muts met een kap’. Zoals alle uilen hebben ook ransuilen een schitterend gezicht dat

een beetje op een masker lijkt en met die extra pluimpjes ziet dat eigenlijk nogal mutsachtig uit. Ook de velduil heeft trouwens miniorpluimpjes en zowel qua uitzicht als in de vlucht lijken de twee toch wel op elkaar. Het *flammeus* van de velduil betekent ‘gevlamd’ en velduilen hebben inderdaad een nogal vlammege gezichtsuitdrukking. Ferme beesten zijn het, die trouwens ook overdag jagend te zien zijn.

Bariton

Ten slotte is er de oehoe. De meest magnifieke van de bende. Het toppunt van uiligheid, zeg maar. Imposant en gruwelijk efficiënt in het doden van al wat kleiner is dan zichzelf. Zowel de Nederlandse naam als de Latijnse naam *Bubo bubo* zijn een klanknabootsing. Het doffe, holle ‘hoe’-geluid is een ferme bariton, die heel ver kan dragen. Het gaat steeds beter met de oehoe: behalve de klassieke bekende broedplaatsen in steengroeven en rotsen maakt de soort tegenwoordig ook gebruik van menselijke steengroeves zoals kerken. En je hoeft niet per se de Ardennen af te schuimen om ze te horen of te zien: ook in Oost-Vlaanderen zitten er al oehoe’s te oehoe’en.

Sommige uilen beginnen al in december naar elkaar te roepen. Om hun territorium kenbaar te maken of om uilendames te lokken. En in het voorjaar organiseren plaatselijke Natuurpuntafdelingen uilentochten, ideaal om die fantastische vogels eens te ontmoeten. Kom dus na je favoriete nachtfilm nog eens buiten. Veel kans dat je het beverige, trillende spookgeluid van de bosuil hoort. Of dat er een steenuiltje meewarig zit te janken. Let niet op je overeind staande nekharen en negeer je bibberende brein. Geniet van die magische dieren. Daar zijn de uilen weer...